

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

05 – Соціальні та поведінкові науки / 053 – Психологія

на тему: Розвиток психологічної готовності майбутніх
вихователів до професійної діяльності

Студентки   2   курсу   П-2м   групи
спеціальності   053 Психологія
  Козій О.П.
(прізвище та ініціали)

Керівник   Воронова О.Ю.
(прізвище та ініціали)
Рецензент   Соломка Е.Т.
(прізвище та ініціали)

Мукачево – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1 Готовність до педагогічної діяльності як психолого – педагогічна проблема	6
1.2 Специфіка професійної діяльності в сучасному закладі дошкільної освіти	16
1.3 Формування готовності майбутніх вихователів дошкільної освіти у процесі навчання.....	23
Висновки до розділу I.....	34
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ	36
2.1 Організація та методи констатувального дослідження	36
2.2 Аналіз отриманих результатів.....	43
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3 ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ	60
3.1 Теоретичне обґрунтування умов розвитку професійної готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності	60
3.2. Аналіз ефективності тренінгу особистого та професійного зростання та узагальнення отриманих результатів.....	81
Висновки до розділу 3	85
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	9
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі реформування системи національної освіти в Україні, пріоритетним завданням є підвищення професійної підготовки майбутніх педагогів, в тому числі фахівців дошкільного профілю. Адже рівень їх готовності до педагогічної діяльності позначається на успішності процесу виховання дітей дошкільного віку. В теорії дошкільної освіти проблема підготовки сучасного вихователя ЗДО залишається практично не розробленою. Модернізація системи освіти України зумовлена змінами в соціально-економічній та соціокультурній сферах життя суспільства. У сучасних умовах, коли освіта набуває високого статусу вже зі своєї першої ланки – дошкільної, зростає роль педагога-вихователя. Це викликає потребу в підвищенні вимог з якості підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності. Адже рівень їх готовності впливає на успішність становлення особистості дошкільника, набуття ним значущих якостей, серед яких провідне місце посідає відповідальність, що має важливе значення у формуванні соціальної активності й духовного потенціалу особистості.

Підготовку до педагогічної діяльності та готовність до неї на психолого-педагогічному рівні вітчизняні й зарубіжні вчені розглядають з різних позицій: основи загальнопедагогічної підготовки та становлення професіоналізму особистості педагога (О. Абдулліна, В. Андрущенко, Ю. Бабанський, Г. Балл, А. Бойко, Н. Гузій, К. Дурай-Новакова, І. Зязюн, А. Кузьмінський, О. Мороз, В. Сластьонін та ін.); виявлення сутності й змісту формування готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності (О. Біда, Л. Кондрашова, М. Коць, Н. Кузьміна, С. Литвиненко, А. Ліненко та ін.); обґрунтування психологічної готовності педагогів до праці (М. Дьяченко, Л. Кандибович, В. Рибалко та ін.); упровадження нових педагогічних технологій навчально-виховного процесу в закладах освіти (П. Автономов, І. Бех, А. Вербицький, О. Дубасенюк, О. Падалка, О. Пехота, О. Пометун, С. Сисоева та ін.); становлення професіоналізму вихователя дошкільного навчального закладу (Л. Артемова, Г. Беленька, Р. Буре, О. Кононко, Т.

Поніманська, С. Русова, Л. Семушина та ін.).

Проблема формування готовності й підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до педагогічної діяльності висвітлюється в працях таких дослідників, як К. Волинець (інтеграція загальнопедагогічної підготовки), Н. Ємельянова (до роботи над засвоєнням дітьми народознавчої лексики), Н. Ковальова (до навчання техніки читання дітей 6–7 років), О. Кучерявий (організація професійного самовиховання майбутніх вихователів), Л. Машкіна (до використання інноваційних технологій), Т. Танько (до музично-педагогічної діяльності) та ін.

Об’єкт дослідження – готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності.

Предмет дослідження – психологічні особливості розвитку готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності.

Мета – теоретично проаналізувати та емпірично дослідити психологічні особливості розвитку готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності, апробувати корекційно-розвивальну програму з формування рис та якостей сучасного вихователя.

Завдання:

- 1) висвітлити теоретичні підходи до вивчення психологічної готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності;
- 2) охарактеризувати специфіку педагогічної діяльності вихователів ЗДО;
- 3) емпірично дослідити основні психологічні особливості розвитку готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності;
- 4) апробувати програму особистісного та професійного розвитку майбутніх вихователів.

Методи дослідження. Використовувалися наступні методи дослідження:

теоритичні: аналіз, синтез та узагальнення поданих у науковій літературі матеріалів щодо досліджуваної проблеми;

емпіричні: тест- опитувальник А. Реана «Мотивація успіху і боязні невдач», «Шкала самооцінки» Ч.Д. Спілбергера, методика виявлення ціннісних орієнтацій М. Рокіча, опитувальник методики А. Мехрабян, Н. Епштейн «Шкала емоційного відгуку», методика А. А. Реана і В. А. Якуніна в модифікації Н. Ц. Бадмаєвої «Вивчення мотивів навчально-професійної діяльності»;

статистичні: методи математичної статистики – кореляційний аналіз; непараметричний метод порівняння вибірок Т-критерій Вілкоксона (використовувалось програмне забезпечення IBM SPSS Statistics 21).

Емпірична база дослідження. Дослідження було проведене на базі Мукачівського державного університету. В ньому взяли участь студенти 1-го та 4-го курсу спеціальності «Дошкільна освіта». Вибірка даного дослідження становила 45 студентів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що програма особистісного та професійного розвитку може бути використано для вдосконалення навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти, які готують фахівців спеціальності «Дошкільна освіта».

Виступи на конференціях за час навчання:

Воронова О. Ю. Дослідження психологічної готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності / О. Ю. Воронова, О. П. Козій // Професійна соціалізація особистості: персоногенетичний контекст : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачево, 14-15 травня 2020 р.) / гол.ред. Т.Д. Щербан. – Мукачево : РВВ МДУ, 2020. – С.54-56.

Структура та обсяг дослідження роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменування) та додатків. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Повний обсяг роботи – 113 сторінок.

ВИСНОВКИ

Психологічна готовність – вирішальна умова швидкої адаптації до умов праці і подальшого професійного удосконалення кваліфікації майбутнього спеціаліста. За своєю суттю готовність – це єдність стійких і ситуативних установок на активні і відповідні дії (під час навчання і з початком роботи після ЗВО). Аналіз проблеми готовності вихователів до професійної діяльності надає можливість усвідомити різні підходи науковців до даного питання, обрати з поміж низки, запропонованих ученими класифікацій таку, яка була б прийнятною для формування готовності вихователів до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє говорити про різноманітні підходи до визначення поняття «готовність». У визначенні природи готовності, її структури і факторів становлення багатьма авторами висловлюються різні точки зору. Психологи О.М. Леонт'єв, А.С. Нерсисян, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн, Д.Н. Узнадзе, П.Р. Чамата тощо) досліджують характер зв'язків і залежностей між станом готовності та ефективністю діяльності, виявлення з урахуванням динаміки тих змін, які відбуваються в процесі навчання у ЗВО.

Педагогічна діяльність ставить високі вимоги до комплексу психологічних якостей вихователя дитячого садка. Врахування цих вимог у ході профорієнтаційної роботи з молоддю та виховної роботи зі студентами педагогічних закладів, безперечно, відіграє важливу роль в укомплектуванні дошкільних закладів морально вихованими, освіченими працівниками, професійно здатними за своїми психологічними якостями до діяльності вихователя.

Дана робота дала можливість ознайомитися з специфікою професії вихователя та емпірично дослідити основні психологічні особливості розвитку готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Провівши емпіричне дослідження, ми інтерпретували результати та визначили рівень готовності студентів 1 та 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Дослідження здійснювалось за допомогою наступних методик: тест-опитувальник А. Реана «Мотивація успіху і боязні невдач», «Шкала самооцінки» Ч.Д. Спілбергера, методика виявлення ціннісних орієнтацій М. Рокіча, опитувальник методики А. Мехрабян, Н. Епштейн «Шкала емоційного відгуку», методика А.А. Реана і В.А. Якуніна в модифікації Н.Ц. Бадмаєвої «Вивчення мотивів навчально-професійної діяльності».

Аналіз проведеного емпіричного дослідження показав недостатню готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності. Здійснивши психодіагностику особистості студентів спеціальності «Дошкільна освіта», ми виявили, що в 20% респондентів мотиваційний полюс не є яскраво вираженим, в деяких студентів є недостатнім рівень емоційного відгуку та емпатії, 27% студентів мають високий рівень тривожності, помітне переважає мотивів, які об'єднують у групу «уникнення».

Для емпіричного підтвердження зв'язку між шкалами нами було здійснено кореляційний аналіз із застосуванням критерію кореляції r-Пірсона. Отримані нами дані свідчать про те, що під час навчання відбувається уточнення поглядів на зміст майбутньої професійної діяльності, а також можливості самореалізації і самоствердження в ній. До того ж різні варіанти планів на майбутнє починають залежати від успішності, ступеню задоволеності обраною професією, перспективою майбутньої діяльності. Отже, актуальним залишається питання активізації власних можливостей майбутніх вихователів щодо розвитку їхньої професійної готовності.

Вважаємо, що тренінг є базовим для особистісного та професійного зростання особистості. Він може навчити членів групи ефективній поведінці в різних ситуаціях спілкування, розвинути у них відповідні комунікативні навички. Розвинуті уміння і навички в «безпечних» умовах групової роботи допоможуть майбутнім фахівцям закладів дошкільної освіти подолати труднощі в професійному та буденному житті. Звичайно, навіть найкращий тренінг не підготує людину до всіх можливих життєвих ситуацій, але він

допоможе уникнути найбільш грубих помилок і знизить гостроту емоційного стресу, що виникає при професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ананьев Б.Г. Личность, субъект деятельности // Избр. психолог. труды: В 2-х т.– М.: Педагогика, 1980. – Т.2. – 288 с
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. – Кн.1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання. – К.: Либідь, 2003. -280 с
3. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія / Г. В. Беленька. - К.: Світич, 2006. - 304 с
4. Гаврик І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04/1. В. Гаврик.-Х.,2006.-475 с
5. Дьяченко М. И., Кандилович Л. А. Психологическая проблема готовности к деятельности. - Минск: БГУ, 1976. – 176 с
6. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук / Т. Г. Жаровцева ; ПДПУ імені К.Д.Ушинського. - Одеса, 2007. - 44 с
7. Загородня Л. П. Формування основ педагогічної техніки в майбутніх фахівців дошкільного виховання : автореф. дис.на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / Л. П. Загородня. - Київ, 2001.- 28 с.
8. Загородня Л.П., Тітаренко С.А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навч. посібник / Л.П. Загородня, С.А. Тітаренко. - Суми: Університетська книга, 2010.- 319 с
9. Залізник А.М. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис.на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А.М.Залізник.-К., 2009.-22с.

10. Закорченна Г. М. Підготовка студентів до педагогічного менеджменту в дошкільній освіті : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. М. Закорченна. - Одеса, 1999. - 23 с.

11. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос.; За ред. І.А.Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.:СПД Богданова А.М., 2008. – 376с.

12. Кічук Н. В. Проблема підготовки майбутніх вихователів до застосування принципу наступності у професійній діяльності / Надія Василівна Кічук // Науковий вісник Черкаського університету. Серія "Педагогіка і психологія". – Випуск 656. – 2013р. – С. 72-76.

13. Кічук Н. В. Технологізація професійної підготовки вихователя дошкільного закладу освіти: деякі аспекти проблеми/Надія Василівна Кічук // Науково-практичний журнал «Наука і освіта»– О., 2014. – № 10. – С.87-89.

14. Кондрашова Л.В, Моральна психологічна готовність студента до вчительської діяльності, Київ, "Вища школа", 1987. - 54 с.

15. Косенко Ю. М. Загальна педагогіка : [навч. посібник для студентів вищих начальних закладів напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта] / Ю. М. Косенко. - Маріуполь : ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2008. - 280 с.

16. Кузьміна Н.В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности. Изд-во Ленинг. ун-та, 1967. -72 с.

17. Кузьміна Н. В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьміна. - М.: Высш. шк., 1990. - 119 с

18. Леонтьев А.Н. Психологическая теория деятельности // Избр. психол. произведения: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1983. – Т.2. – 18 с

19. Линенко А. Ф. Готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності // Педагогіка і психологія, № 1, 1995, ст. 125-132

20. Линенко А. Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01, 13.00.04/А. Ф. Линенко.-К., 1996.-378 с.

21. Литвиненко С. А. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. пед. наук / НПУ імені М. П. Драгоманова / С А. Литвиненко. - К., 2005. - 40 с

22. МакКлелланд Д. Мотивация человека / Д. МакКлелланд. – Спб.: Питер, 2007.- 672с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).

23. Маркова А. К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. - М., 1996.-312с.

24. Маркова А.К. Психология труда учителя. – М.: Просвещение, 1993. -192 с.

25. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. - Київ, "Знання", 1989. – 48 с.

26. Моляко В. А. Техническое творчество трудовое воспитание. - Москва, Знание, 1985. – 80 с.

27. Моляко В. А. , Смульсон М. Л. Психологическая готовность к труду на современном производстве. - Киев, 1985. – 14 с.

28. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи / О. Г. Мороз, О. С. Падалка, В. І. Юрченко : підручник. – К. : НПУ, 2003. – 267 с.

29. Нестеренко В.В. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / В. В. Нестеренко ; ПДПУ імені К. Д. Ушинського. - Одеса, 2003. - 20 с.

30. Нестеренко В. В. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання:[монографія] / В.В.

31. Нестеренко.- Одеса: ВИдавництво ТОВ «Лерадрук», 2012.-399с.

32. Новий тлумачний словник української мови : у 4-х т. / Уклад. : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. - К. : Аконіт, 1999.-Т.3.-927 с.
33. Педагогика профессионального образования / под ред. В. А. Сластенина. - М. : Издательский центр "Академия", 2004. - 368 с.
34. Пехота Е. Н. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Е. Н. Пехота. - К, 1997. -401с.
35. Педагогічна професія і особистість учителя: методичні рекомендації / Укладач Н.В.Гузій. – К., 2000. -19 с.
36. Пидласый И.П. Педагогика: общие основы. Процесс обучения: В 2-х кн. – М.: ВЛАДОС, 1999. – Кн.1. – 576 с.
37. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т.І. Поніманська. – 2ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с.- (Серія «Альма-матер»).
38. Пріма Р. М. Аксіологічні орієнтири у професійній підготовці майбутнього педагога-вихователя / Р. М. Пріма // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук, праць. - Вип. 365. - Чернівці : Рута. - 2012. - С. 171-176. - (Серія : Педагогіка та психологія).
39. Психологический словарь / Под ред. Ю.Л.Неймера. – Ростов на Дону: Феникс, 2003. – 640 с.
40. Робота методиста / Упорядн. Л.Галіцина. – К.: Видавничий Дім Шкільний світ, 2005. – 128 с.
41. Рубинштейн С.Л. Теоретические вопросы психологии и проблемы личности // Проблемы общей психологии. – М.: Педагогика, 1976. – 18 с.
42. Савицкая Э.Я. Закономерности формирования модели культурного человека Вопросы философии. – 1990. – № 5. – 204 с.
43. Сенько Ю. В. Гуманитарные основы педагогического образования : курс лекций / Ю. В. Сенько. - М.: Издательский центр "Академия", 2000.-240 с.

44. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибр. твори: У 5-ти т. / В.О.Сухомлинський.- К., 1976. Т. 3. С. 283.

45. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : дис. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук: 13.00.04/Т. П. Танько.-Х., 2004.-503 с

46. Троцко Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... доктора пед. наук/ Г. В. Троцко ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПНУ. - К., 1997. - 54 с

47. Хрущ-Ріпська О. В. Психологічні засади формування у студентів педвузу готовності до майбутньої професійної діяльності. Київ, 1999. – 183 с.

48. Шахов В.І. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя: загальнопедагогічний аспект/ В. І. Шахова. - Вінниця, 2007. -383 с

49. Швець Т.А. Професійна майстерність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів як психолого-педагогічна проблема / Т.А.Швець // Збірник наукових праць. Педагогічні науки/ред.кол.: Є.С. Барбіна(відпов.ред.) та ін.- Вип.58. Частина 2.-Херсон,2011.- С.408-411.

50. Швець Т.А. Педагогічні здібності як основний компонент професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / Т.А.Швець // Наукове видання. Вісник Луганського національного університету ім. Т.Г. Шевченка / ред.кол.: В.С.Курило (гол.ред.) та ін. –

51. Щербаков А.И. Психологические основы формирования учителя в системе высшего педагогического образования. Л., "Просвещение", 1967. – 266 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>